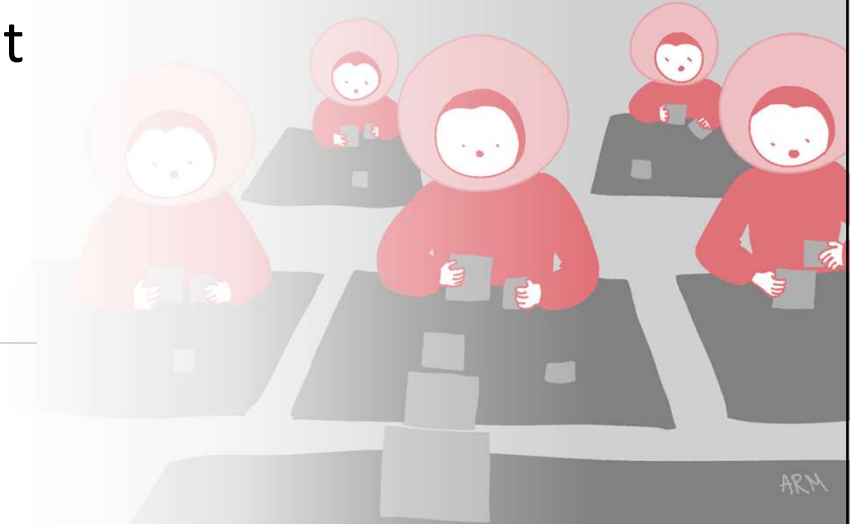

Hannah Arendt Totalitarisme

10

Petra Bolhuis
Maieutiek 2026

1

Noodzakelijke en voldoende voorwaarden

- Noodzakelijk en voldoende voorwaarden,
- Leerproces van geschiedenis,
- Onvoorspelbaarheid van de toekomst.

2

Maieutiek_Totalitarisme_2026

2

De voedingsbodem voor totalitarisme

- Overbodigheid
- Atomisering en verlies van individualiteit, verlatenheid
- Instrumenteel denken verdringt het betekenis verlenende denken
- Wantrouwen en leugen in de politiek en het geloof in complotten
- Propaganda, ideologie en openlijke leugens,
- Waarheidsproductie

3

Maieutiek_Totalitarisme_2026

3

Meer noodzakelijke voorwaarden

- Machtscentralisatie en afschaffing van trias politica,
- Indoctrinatie en terreur,
- Objectieve vijanden aanwijzen en zuiveringen,
- Beweging omwille van de beweging, de ontvouwing van een wetmatigheid
- Waarheidsproductie
- Cynisme is schranderheid

4

Maieutiek_Totalitarisme_2026

4

Verwachtingen en realiteiten na de Tweede Wereldoorlog

- Hooggespannen verwachtingen na de wederopbouw en zeker na de val van de muur.
- Teleurstelling:
 - De rest van de wereld bleek zoveel minder maakbaar dan gedacht.
 - De grote economische vooruitgang ging gepaard met steeds nieuwe wensen die nog on vervuld waren.
 - Arendt's idee dat mensen bourgeois worden als het hen beter gaat kwam uit.
 - Grotere transparantie van de overheid en van de instituties wordt verward met de wens of verwachting dat zij zouden moeten doen wat leken kunnen begrijpen en willen.

5

Maieutiek_Totalitarisme_2026

5

Nieuwe factoren

- Mondiale wereld
- Rijkdom concentratie
- Techniek
 - AI informatie vergaren
 - AI informatie verspreiden
 - HI zoals drones en wapens

6

Maieutiek_Totalitarisme_2026

6

Tegenwicht in 3 elkaar veronderstellende posities

- a. Pluraliteit: We zijn allemaal gelijk, in zoverre dat we allemaal verschillend zijn. We kunnen het oordeel opschorten en het ongemak verdragen en vooral nieuwsgierig blijven naar elkaar. Samenwerking drijft op het anderszijn van de ander.
- b. Nataliteit: somberheid en angst leiden tot weggijken of een gebrek aan vertrouwen. Dat vertrouwen haalt Arendt uit onze menselijke mogelijkheid tot beginnen.
- c. Solidariteit: Vrijheid en gelijkheid sluiten elkaar uiteindelijk uit. Broederschap is noodzakelijk om die uiterste staat van of vrijheid of gelijkheid niet te (willen) bereiken.

Maieutiek_Totalitarisme_2026

7

Concrete voorbeelden wat te doen

- Het cynisme loslaten
- Gezamenlijk handelen en spreken zonder consensusdwang
- Betekenisverlening i.p.v. efficiëntie zoeken
- Citoyen zijn i.p.v. bourgeois
- De waarheid huldigen en als dat in een land niet meer kan of als groepen dat niet meer kunnen, dan moeten anderen getuigen.
- Genoegen nemen met kleine stappen ook al heeft de tegenstander de macht van het grote gebaar.
- Diegenen steunen die zich ook verzetten, ook al ben je het op andere punten niet eens. De tegenstander is zoveel eenduidiger. (Sigrid Kaag in Buitenhof 15 maart)

Maieutiek_Totalitarisme_2026

8

Maieutiek_Totalitartisme_2026